Tečaj XIV. **NOVICE** List 83.

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako **sredo** in **saboto**. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 15. oktobra 1856.

Izgled umnega živinorejca — naj bolji nauk drugim.

V Podverbi na Koroškem redí posestnik Lanner goveda tako izverstno, da njegovo ime sloví deleč po svetu in vsak mesar poprašuje pri njem po klavni živini.

Kako pa ravná ta umni mož, ki ima zmiraj po 50 in še več repov v svojih snažnih hlevih za spitanje nastavljenih, naj povedó tudi „Novice“ po slovenski prestavi gosp. Zalokarjevi.

Gospod Lanner tehta vsako živinče, kadar ga pitati dene, in zapiše od vsakega posebej, kar tačas teží.

Vsako živinče potlej ne le pitano in ob prodaji tehta, temuč tudi še vmes, vsakih 14 dní, ali po okolišinah vsaki mesec, dokler pita, da vé, koliko je pripital. Tehta tudi klajo za vsako govedo za vsak dan sproti; in vse to dela od dné do dné, od tedna do tedna skoz vès čas, in vse natanko zapiše.

Zvediti, koliko pri pitanji in odebelenji živine piča zdá, je mogel prej zvediti, koliko vsako tako živinče potrebuje za svoje ohranjenje v takem stanu, da namreč ne shujša pa se tudi ne odebelí; ker vsaka žival, se vé da, če bi tudi nič ne delala, vendar sleherni dan toliko živeža potrebuje, da se v nje namesti, kar se po dihanji, kožnem hlapenji in po drugih potih zgubí. Že človek zgubí vsakih 24 ur po samem potenji ali kožnem hlapenji 4—5 funtov; žival po primeri svojega života se vé da še več. Ako bi manj živeža dobivala, kakor ga je zgubila, bi začela hujšati; ako bi ga pa več dobivala, bi se začela debeliti.

Po velikoletnem, natanko zmiraj zapisovanem takem ravnanji se je prepričal, da vsako govedo pri počitku v hlevu potrebuje na vsak cent svoje žive teže vsaki dan poldrugi funta dobrega sená ali kake druge rečí, ki po primeri ravno toliko zda, kolikor dobro senó, da zmiraj pri svoji teži ostane. Postavimo, vol teží 8 centov; potrebuje tedej vsaki dan 12 funtov dobrega sená ali kake druge primerne redivne klaje, da pri svoji teži ostane, če ne dela. Delavna živina pa, se vé da, več potrebuje, ker se tudi bolj zdela ali utrudi, in več izhlapí, ki tedaj tudi več močí zgubí in se ji mora namestiti. Potrebuje delaven vol srednje velikosti kakih 20 funtov, in kadar zlo terpí, še več dobrega, redivnega, tečnega živeža na dan. Ravno tako potrebujejo tudi več breje, doječe ali sicer molzne krave, ker tudi one vsaki dan več oddajajo. Tudi je izstradana živina bolj ješča in več potrebuje, in mlada, ki je nar bolj v rašči, ravno tako.

Vola odebeliti mu gré po tem takem dobre redivne piče, dobrega sená, ali pa kaj druzega, kar je senu primerjene redivnosti, več od poldrugega funta žive teže od centa; pa vendar ne preveč in ne premalo. Koliko tedaj? Po več skušnjah se je skazalo, da za pitanje gré na cent žive teže še enkrat toliko, kot le za ohranjenje pri enakem stanu ali pri enaki moči, tedaj na cent žive teže 3 funte, in po tem za 8 centov težkega vola vsak dan 24 funtov; za 10 centov težkega pa 30 funtov itd. Ne več pa, če bi tudi rad jedel, ker po skušnji vol ne zraste en dan prav do pol funta od centa žive teže; kar bi tedaj vol več dobival, bi šlo v blato in gnoj, dokler že 24 funtov sená pri volu 8 centov to dá, in nič več ne. Če bi pa vol manj dobival, postavimo, 18—20 funtov, bi pitanje prepočasi šlo, in se morebiti še ne doveršilo in bi več pojedel. Dobí vol 8 centov težak vsaki dan 24 funtov dobrega sená in raste na debelosti po 3 funte na dan, bo v 30 dneh vagal 8 centov in 90 funtov, v 60 dneh 9 centov in 80 funtov, in v 90 dneh 10 centov 70 funtov itd., in bo pojedel v 90 dneh 21 centov in 60 funtov sená, česar polovica pride na pitanje, drugo pa na ohranjenje v njegovem stanu.

Če bi bil vol le na pol vpitan, in bi 8 centov težak zdaj že 9 in pol centov težil, bi se mu po ti teži mogla piča dajati, da bi v takem stanu ostal, namreč blizo 24 funtov dobro redivne piče na dan. Če bi se pa do konca pital, bi se moglo s pitavno pičo v vagi ravno tako rasti, kakor vol na teži raste. Ima, postavimo, vol ta čez 60 dní 9 centov in 80 funtov, naj se mu zdaj že 30 funtov dobre piče dajè. (Konec sledí.)

Gospodarske skušnje.

(Olje iz slibovíne.) Morebiti bi kdo rad zvedil, kako pri nas v Istri iz slibovíne (Rothriegel) olje delajo. Rad mu povém. Kadar jagode dobro dozoré, jih poberejo in v kako posodo denejo, da se bolj izgotovijo. Kadar so gotove, to je, dobro mehke, jih denejo v majhno vrečico (žakljiček), in vrečico na kako desko; potem jo z rokami ali pa z okroglim lesom pomanejo, da olje izteče. Ako ni še zadosti in čisto izteklo, se vlije po vrečici vrele vode in spet potare. Pervo olje je veliko bolje od druzega, pa vendar se mora kam postaviti, da se goščava vsede; potem se olje posname. Tako olje prav lepo gorí; če je čisto, ne smerdí in se ne kadí; tudi je prav lepe višnjevo-rudeče barve. Akoravno tukaj oljka raste, vendar kmetje slibovíno skerbno varujejo, ker to olje za svečavo, uno pa za zabelo rabijo. F. V.

(Kako hmelj spraviti, da močán ostane?) Namesti da se hmelj, kakor je navada, v žaklje spravi, naj se na mestu, kjer je bil pridelan in posušen, berž ko je do dobrega suh, v leséne kište natlači, in kište naj se dobro zakapijo, da nikjer ne more sapa skozi. Kadar olar hmelja potrebuje za kuho ola, takrat naj še le odprè kište in vidil bo, kako obderží hmelj na to vižo vès svoj duh.

(Kaj je storiti, da dobí krava junčika ali pa junico, kadar se k biku pelje) smo že povedali v našem listu. Tudi gosp. K. Fišer, dosluženi fajmošter v Kadnu na Českem, poterjuje to in pravi, kdor hoče junico (telico) dobiti, naj pelje kravo s polnim vimenom, tedaj ravno pred molžo, k biku. Ne bilo bi brez prida, ako je to resnica; saj je znano, da naj lepše in naj bolje krave imajo večidel le junčike, in vendar bi gospodar za rejo dostikrat raji telíco imel. Na Fünfhundnerški pristavi so to skušnjo letos ponavljali, in res terdijo, da se je skor vselej poterdila, ker so letos ondi skor same telíce dobili. Ker pa so se te skušnje dosihmal tako dobro sponesle, jih bojo ponavljali še večkrat.

Nova lušivnica za turšico.

V Gradcu se dobiva v Gottsbaherjevi železolivnici nova mašina, ktera turšične storže hitro in čisto luši (robka), za 32 gold.

Gosp. prof. dr. Hlubek jo v časniku sl. štaj. kmetijske družbe močno priporoča, in ker nam je znano, da gospod profesor ne hvali, kar ni hvale vredno, se smemo že zanašati, da je ta lušivnica zares tudi dobra. Ker turšično lušivnico tudi mi, ki nismo ravno prenapeti mašinarji, med tisto orodje štejemo, ktero je potrebno gospodarjem, kteri veliko koruze pridelujejo, tedaj bravcem našim berž povémo, kaj gosp. dr. Hlubek od te nove mašine pravi.

„Na dvoru c. k. štaj. kmetijske družbe smo poskusili z Gottsbaherjevo mašino turšico lušiti. V eni uri je zlušila 5 do 6 vagánov turšičnih storžev; goni se pa tako lahko, da ji je en fantè pri 10 ali 12 letih kos. Prav živo jo tedaj zamoremo vsem gospodarjem priporočati“.

Dostavljamo še to, da ima gosp. Leopold Gottsbacher v Gradcu v ulicah „Körblergasse Nr. 1163“ svojo železolivnico, kjer izdeluje tudi te mašine.

Jezikoslovne stvarí.

Kaj pomeni slovensko ime Samo?

Spisal Davorin Terstenjak.

Dobro je znano izobraženemu Slovencu ime Samo, vendar kaj pomeni, ni nam še noben jezikoslovec povedal.

Z imenom Samo so v zavezi zgodovinske imena: Semovit, Semislav, Semibor, Semota, Semik, Semian itd. [1]).

Poljski kronist Boguhval je že ime Semovit tolmačil, vendar niso jezikoslovci našli poterjenja v nobeni drugi besedi sorodnih arskih jezikov. On piše od imena Semovit: „Qui Semovit quatuordecim annos suae aetatis habens patri in regno succesit, et ab hoc Semovit tam a patre, quam ab aliis fuerat vocatus: Semovit enim dicitur jam loquens, quia annum quartum decimum suae aetatis ante mortem patris conscenderat“ [2]).

Tedaj bi po Boguhvalu Semovit pomenilo: „jam loquens“, to je, kdor govoriti, kaj povedati, ali reči zna. Da v imenu Semovit tičí zapopadek govorjenja, rečenja, poterjuje tudi Martinus Gallus [3]), pisavši: „Eique Semovit vocabulum ex praesagio futurorum indiderunt“. Semovit se toraj tudi identificira z besedo prerok. Toraj korenika te besede izrazuje očitno zapopadek: reči, govoriti.

Al kralj se je velel Semovit tudi zatega voljo, ker je bil 14 let star. S štirnajstim letom pa je pri starih Slovanih možki spol dosegel polnoletnost, tedaj Semovit tudi pomenuje polnoleten. In zares v Sanskritu nahajamo besedo samâ „annus“, leto. Semovit, Semislav, Semibor, Semota je toraj postalo po uslabljenem glasniku a v e iz Samovit, Samislav, Samibor Samota, in Semovit je adjektivna oblika kakor jo nahajamo v besedah: gromovit, silovit, sanovit, grozovit itd. Zapopadka „govorjenje, rečenje in paleto“ bi toraj v tej besedi tako združena bila, kakor v besedah českega jezika: reči, sagen, sprechen, in rok, das Jahr, pa tudi zapopadek praesagium bi se lahko izpričal po analogični podobi, kakor prerok, prerokovati, prerokovanje iz reku.

Za svojo izpeljavo najdem poterjenje v ruski besedi Semik. Semik pomenuje mladoletni majalski praznik. Leto pa so stari Slovani začeli z mladoletjem, zato poznamlovanje tega praznika z izrazom Semik od samâ, annus; primeri analogično slovenski: jari čas, jaro žito, jari ječmen, Frühlingszeit, Frühlingskorn, Frühlingsgerste in pa nemško Jahr.

[1]) Glej Šafařik „Slav. Alterth.“ II. 355, 369.
[2]) Boguhval str. 23.
[3]) Mart. Gall. str. 25.

Ime Samo sem dvakrat našel na rimskih kamenih in sicer na enem izkopanem iz razvalin stare Solve: „Lucio Memio L. Lib. Liberali et SAMMAE conj. patronus fecit“, na drugem izkopanem iz razvalin stare Noreje: „Veranus SAMMI filius Julia Secundina vivi fecerunt et Secundino filio ann. XX.“ [1]).

Nahaja se še tudi ime SAMMIVS BARAS na kamenu hranjenem v Pruttingu na Bavarskem. Ta Sammius Baras je bil „praepositus equitibus Dalmatis aquesianis“. Dalje se še nahaja na kamenu abahskem tudi na Bavarskem: „Hilarina SAMMOTA“ [2]).

Gori smo vidili, da ime Samota se nahaja v naj starših poljskih in ruskih listinah. Tudi ime Baras je slovensko po koreniki in obliki. V občini sv. Miklavža hočke fare na Štirskem še stanujejo rodbine Beras. Primeri še zavoljo sufiksa imena: Jeras, Rabas, Karas, Latas itd.

Kakor ljudjé pridejo deleč po svetu, tako tudi imena. Imena Samo so bile tudi navadne pri sorodnih Prusih in Litevcih; sin slavnega pruskega kneza Videvuda se je velel Samo.

Sadaj lahko razumemo, zakaj toliko imen Annius nahajamo na noriških rimskih kamenih, — so to prestave slovenskega imena Samo. — Tukaj naj še sledí razlaga nekoliko imen slovenskih iz napisov štirskih rimskih kamenov. V dvorišču farovža sv. dioniškega, na levem pobrežji Mure na gornjem Štirskem se nahaja rimski kamen z napisom: „Juniano BVRRANI filio annorum L. SVCELA VCCONIS filio marito et Terentino et Julianae TERTINE nepotibus“ [3]).

Tukaj vidimo štiri slovenske imena 1): Burran = Buran, bodi si od bura, „boreas“ ali pa buri, „fulvus“. Zavoljo sufiksa primeri osebne imena: Jeran, Teran, Bežan, Ložan, Bojan, Milan, Viran, Sovan; 2): Sucela. Sucela je diminutiv imena Suka, die Hindin, in se ujema z imeni Kovinaerta, Kouna [4]); 3): „Ukon ali Uko = ἄκρος, od koreninične oblike aç, dünnmachen, schärfen, zuspitzen“, odtod sanskr. açri, „Schärfe des Säbels“, gerški ἄκανος, „Spitze“, slov. ac, oc, uc, digamirano hac, hoc, huc, vac, voc, vuc [5]) (Bergspitze), dalje imena: ukna peč, „Spitzfelsen“ na Kranjskem, in imena rodbin slovenskih Ukmar, Ukoušek, Ukovec; primeri še ukovska fara na Koroškem; 4): Tertina, od terta, Rebe.

Imeniten kamen je tudi vzidan v steno cerkve knittelfeldske z napisom: „BVCCIONI RESSIMARI filio et IAPARVNI filiae conjugi et Senecaei nepti“. Tako bere gosp. Knabl [6]) ta napis. Meni se dozdeva, da se ima namesto Japaruni brati Japarunae [7]). Buccion = Clamillus, od buka, „clamor“, Ressimar = Barbius od resa, barba, Japaruna = Patercula od japa, pater, odtod so oblike Japar, Japarun (primeri gerdun) in v ženskem spolu Japaruna; zastran oblike primeri: glavuna, gizduna, skopuna.

Ogled po svetu.

Kavkaz in njegovi stanovniki Čerkesi ali Adighé.

(Dalje.)

S Šajh-Manzur-om pa islam (mahomedanska vera) ni šel rakom žvižgat, obderžal se je dosihmal pri knezih in

[1]) „Schriften des histor. Ver. für Steierm.“ I. Heft str. 34.
[2]) Heffner „Das röm. Bayern“ str. 37. 84.
[3]) Po Knabelnovem berilu v „Mittheilungen des histor. Vereins für Steiermark“ I. Heft str. 55.
[4]) Suka utegne tudí pomeniti suko, štirsko-nemški die Sikin, prasica.
[5]) V celjski okrajini posebno v konjiški in žreški fari so rodbine Vucej, na Koroškem pa Vucela, ktere stanujejo na planinskih vucih.
[6]) Knabel v „Mittheilungen des hist. Vereins für Steiermark“ I. Heft stran 51.
[7]) Vendar je tudi Japarun za ženski spol slov. oblika; primeri imena boginj: Turan, Tesan, Mean za Turana, Tesana, tako tudi Japarun za Japaruna.

plemenitnikih; množica ljudstva pa spoštuje svoje stare molike, kterih najimenitneji so:

1. Šiblé, bog groma, vojske in pravičnosti. Njega molijo vojniki pred vojsko, in mu naj lepše ovce po srečni bitki darujejo. Ako pred bojem nevihta postane, veljá za dobro znamenje; drevó, ki ga je strela zadela, jim je sveto; pod njim najde hudodelnik gotovo varstvo. Tudi človeka, ki ga strela ubije, imenujejo zveličanega ter ga pokopljejo s nenavadnimi svečanostmi.

2. Tleps, bog ognja. 3. Seozeros, bog vode in vetra, kraljuje čez morje in oblake. Na njegovo povelje se uderó lavine z ledenih verhov in studenci kipé iz srede hribov. Poljodelec prosi boga dežja, ter polije kako pijačo čez posušeno polje temu boga v dar. Nevesta prinese za ženina, žena za moža, mati za sina, ki je na morji, po kaki reki, ktera se v morje izliva, kak dar, da bi to sveto darílo došlo z valovi bogu, ki v globočini kraljuje in svojo mogočnost s tem razodeva, da dá vetrovom čez morje iti, oblakom pa nad zemljo.

4. Sekutha, bog popotnikov, čuje nad popotniki, posebno takimi, ki so na božji poti; poplača gostoljubnost z blagoslovom v takih hišah, ki jo radovoljno dopernašajo. Pri dohodu in ob odhodu gosta prinese gospodar bogu popotnikov pijačo v dar.

5. Mesitha, boga mej, časté v gojzdih, kjer so tudi drugim bogovom prostori določeni, in celó hudodelnike zavarujejo, kakor nekdaj pri Gerkih in Rimljanih. Pod svetimi hrasti sedé starci pri sodbi, kader se ima kaj važnega določiti; tukaj se pomenkvajo od vojske in mirú; tukaj se zberajo pred vojsko itd. —

Kar se vladarstva in pravic gorjancev tiče, je težko kaj gotovega povedati, ker o pomanjkanji pisanega zakonika se ravná vse po starem kopitu navadnih šeg, ktere ima vsak rod posebej za-se. Le poturčinci se nekaj po koranu vedejo; ker pa jim tudi vès ne diší, ga mešajo z vero svojih molikov.

Samovladarstvo je Čerkesu to, kar psu smola. Nikakor ne morejo od tega kaj slišati, zato so pripravljeni noč in dan za svobodo krí preliti. Kader je treba kaj skleniti, se snidejo možje v pogovor, in kar se zapové, se tudi natanko spolni.

Svobodni Čerkesi spadajo v tri stanove: kneze, plemenitnike in kmete. Duhovšine je malo in jo časté kot kneze in plemenitnike. Vjeti vojniki so jim sužni, ki večidel polje obdelujejo in hišo varujejo. Naj večja moč v državi je volja ljudstva; knezi in plemenitniki jo le spolnujejo in so voditelji v vojski. Vsak svoboden Čerkes je rojen vojnik in ima v zborih pravico govoriti od vojske in mirú.

Knezi in plemenitniki so zemeljni posestniki, ki ljudstvu déle zemlje pod tem pogojem posojujejo, da jim odrajtujejo vsako leto določeno živino in kaj v živežu. Al Čerkesi kakor Abhasi niso zvedeni poljodelci in obertniki, zakaj oni ne živé, da bi delali, ampak delajo le, da imajo kaj v usta nositi. Lepe goveda in ovce so jim poglavitno bogastvo. Kmetje morajo svojim plemenitnikom tlačani biti, pa se tudi lahko odkupijo; knezi imajo celó oblast jih povzdigniti v plemenitnike.

Kot naj svetejša postava veljá Čerkesom kakor vsem svobodnim ljudstvom Kavkaza maščevanje. Sicer je rodbini ubitega pripušeno, se z morivcem sprijazniti brez razžaljenja nje častí; toda ubijavec mora kazen plačati. Ako pa morivcu obveljá, da novorojeno dete iz hiše svojega nasprotnika odnese in ga potem domá v rejo vzame, je pa vse dobro. Kader odgojenega otroka sopet očetu izročí, je pozabljeno vse sovražtvo in mir za zmiraj ustanovljen. Ako ubije kak plemenitnik nalašč ali neprevidno kmeta, mora za kazen odrajtati 9 sužnih; al maščevanja si s tem ni odkupil. Ako tihotapca pri tatvini zasačijo, mora ukradeno posestniku pri belem dnevu sam poverniti, knezu ali plemenitniku pa, kteremu je podložen, 2 vola za kazen odrajtati. To osebno povračílo ukradenega je majhna kazen, ki zamore svobodnega Čerkesa zadeti, pa ne zavolj tega, ker je kradel, ampak zato, da je bil tako neroden, da so ga ujeli. V Čerkesii je tatvina kakor pri Špartancih dovoljena, toda tatú nihče viditi ne smé. Prekanjen tat se bahá s srečno ukradenim blagom ravno tako prevzetno kakor s svojim pogumom in svojo junačnostjo; le takega, ki se je dal pri tatvini zasačiti, povsod zaničujejo.

Čerkes svoje kolibe (koče) nikolj ne zida, ker se mu neumno dozdeva, svojo močno roko za zidovjem skrivati. Tudi se kaj radi s takimi norčujejo, ki žen ne dobé ali samci ostanejo. Ženin svojo drago siloma odpelje, in ko je dovoljenje dobil in odrajtal predpisano doto, pride po njo z nožem v roki (to se vé, da le na videz). Ta šega se nahaja sploh pri vseh kavkažkih ljudstvih.

Starost se spoštuje pri vseh stanovih in v vsaki rodbini zeló zvesto. Mlaji brat vstane, kadar stareji v izbo stopi, in molčí tako dolgo, dokler se ne vpraša. Debelih ljudí možkega kot ženskega spola nič kaj ne obrajtajo; malopridni ne smejo k občnim zborom in veselicam.

(Konec sledí.)

Krajopisje.

Ozir na Pičan v Istri.

Na visokem skalnatem hribu, na cesti, ki iz Reke v mesto Pazin pelja, stojí staro mesto (grad) Pičan, imenitno zavolj mnogih posebnost.

Lep pogled imaš, ako se tvoje oko iz Pična okoli ozre. Pred teboj, viditi je blizo, stojí Učka gora (Monte maggiore), ena nar visokejih istriških, ki je domačim dober prerok vremena, in imenitna zato, ker se od tod cela Istra, Benečija, Čres, Veglia, velik del Notrajnskega in pa sinje jadransko morje vidi. Iz Pična pa vidiš fare in podfare, ki ena drugi roko podavajo, n. pr., Gologorico, Kerbune, Berdo, Cepič z znamenitim cepiškim jezerom, Kozljak, Keršan, Šumberg (sv. Nedeljo, Labin, Plomin), tri fare poreškega škofa; proti severni strani pa Gracište. — Znano je, da po teh krajih terta močno pa sladko vinsko kapljico daruje, in da so Krajnci marljivim istrijanskim vinorejcem poprejšne leta mnogo dvajsetic pušali. Ozrímo se sedaj na mesto Pičan. — Bilo je in bode menitno ostalo zato, ker je tù stolica bila mnogih škofov, tù je tudi sv. Nicefora mučenca škofa desna roka v véliki cerkvi v oltarji, ki se zove oltar „svetih močí“ z drugimi sv. svetinjami shranjena. Še zmiraj lahko vidiš leseni tron nekdanjih škofov pri vélikem oltarji. Ima mesto okoli 56 hiš, ki so zidane na visokih pečinah tako, da le skozi vélike vrata se more priti v mesto. Sedanji čas je v Pičnu tehantija; tù bivajo gosp. dekan s tremi duhovnimi, kterih eden je tudi učitelj ljudske šole. Pred mestom je lepa cerkvica, posvečena sv. Roku. Na sv. Roka dan je tù velik sejm (Kirchtag); ta dan prihaja sem ljudstva od bližnjih in daljnih krajev tako veliko kakor na dan sv. Nicefora, patrona te fare. Pred cerkvico sv. Roka pod ladonijami je vzvišen prostorčič, kjer se zjutrej meso prodaja, zvečer pa se mestjani sprehajajo. Kaj pa so ladonije? — To so drevesa silno visoke in debele, pa brez sadú, le senca je dobrota, ki jo ladonije delajo. Kar je meni znano, je v Mošenicah največja in najdebelejša ladonija; pa tudi v Pičnu so štiri ladonije kaj lepe; v deblo izrezane številke kažejo, da je naj starejša leta 1774 posajena bila, je tedaj letos 82 let stara, pa prav lepo drevó; — druge so pa manjše in mlajše.

Pičan je še posebno imeniten zavolj sladkega vina; nekdaj, ko je terta še bogata bila, so v Pičnu delali samomaščino (liquor), ki je neizrečeno sladka kapljica; letos se sopet sliši, da je grojzdje za to, in res je, da je terta bolje rodila; sladko vince bo, in najberžej ne drago.

V mestu je tudi županija; med obertniki so čevljarji, dva zidarska mojstra, dva krojača, dva kovača; en tesar, en glavnikar, dva oštirja, dvé tobakarí, en sedlar, en dežev-

nikar in trije kramarji; ostali so ali posestniki ali poljodelci. Na sredi mesta so pred nekimi 50 leti začeli prav lep zvonik iz rezanega kamna zidati, malo od cerkve proč; zrastel je že tri sežnje visok, pa potem so se sperli, in zastalo je lepo delo, ker ga dosihmal ni bilo, ki bi mu kviško pomagal; — upamo, da bojo naši verstniki zložno doveršili, kar je nezloga naših prednikov ustavila in da bojo še kadaj v tem zvoniku mili glasovi oznanovali slavo Bogu v visočini in mir ljudém na zemlji. Janez Korban.

Novičar iz avstrijanskih krajev.

Iz južnih komitatov na Ogerskem se slišijo vesele novíce o letošnji tergatvi; vina bo veliko in tudi dobrega. V Segedinu je vedro po 2 gold., v Veršecu po 3.

Iz Tersta se piše, da od vseh Svetih naprej bo smel ondi vsak mesó sekati in prodajati, kdor bo hotel. Teržačani pričakujejo, da po ti novi napravi bode mesó cenejše. Skušnja še le bo učila, ali bo res ali ne.

Iz Istre primorske 6. okt. S.— Naj povém „Novicam" da včeraj, na sv. Roženkransko nedeljo, je bila po stari tukajšni navadi šagra (sejm) v Plomin-u (Fianona *), in da se je tukaj zunaj mesta po 12, in nazadnje tudi po 10 kr. novo domače vino prodajalo, kolikor ga je kdo le hotel; pripeljali so ga na več vozovih na sejm. V resnici veliko čudo! Pred malo dnevi še po 24 do 36 krajc. bokal, je sedaj vino se mahoma tako pocenilo. Sila veliko ljudí se je snidilo; po opravljeni službi Božji je bilo zares mikavno viditi marsikterega Istrijana, kako je privezoval dušico svojo h telesu s kapljico poštenega vina, po kterem je že dolgo dolgo hrepenel. Serkljali so ga, da je bilo kaj, vendar brez vsega hrupa in nerodnosti; vernili so se mirno popevajoč na večer domú.

Iz Istre 11. okt. V.— Treba se mi zdí, pomoto v dopisu 79. lista popraviti, ker ne „rokodelci iz Koroškega", temuč „rokodelci iz Karnije" je pravo. Karnijeli so Talijani izpod gorá videmskega in terbiškega okrožja, in njih jezik je neka mešanica iz furlanskega in talijanskega. Tukaj so Karnijeli nar večidel po gradih (mestih), po selih jih je malo. Nekdaj so bili oni hude pijavice po Istri; ako so se tukaj udomovili, so v malo letih veliko na-se potegnili; sedaj samo sem delat hodijo, v jeseni pa jo domú z nabranimi lepimi dnarci potegnejo. — Še to veselo novico vam povém, da po Istri se županije pripravljajo za dohod presvetlega cesarja in cesarice v Terst, da bodo prošnjo Njih Veličanstvu položili, naj bi se osvobodila Istra dogane; to ne želí le gospôda, temuč tudi kmet, ker brez Tersta res biti ne moremo; upam tedaj, da bo prošnja uslišana, ker se bo iz Rovinja poseben odbor kupčijske zbornice za to milostivemu cesarju poklonil.

Novičar iz raznih krajev.

Kar se tiče kronanja presv. našega cesarja, od kterega se je jelo pogostoma po časnikih govoriti in ga je omenil unidan tudi „novičar", piše neki dopisnik iz Dunaja v „Allg. Zeit.", da ne bo pred, dokler niso prihodnje ustave vseh dežel cesarstva gotove, to pa še ne bo tako kmali. Nekdaj je bilo kronanje avstrijanskih cesarjev drugače in cesarji so bili kronani za kralja ogerskega na Ogerskem, českega v Pragi itd.; sedaj bo cesar na Dunaji kronan za celo cesarstvo, različne dežele pa bojo pri ti svečanosti nadomestovane po svojih časnikih in poslancih.— Vsled nekega primerljeja je c. k. ministerstvo za nauk in bogočastje predstojnikom ljudskih šol vediti dalo, da nima navade, bukev za učiteljske knižnice posebno priporočati, da pa želí, da bi se pri ti naberi po tistih vodílih ravnalo, ktere šolski zakonik predpisuje zastran izbere šolskih premij. — Že spet se je strašna nesreča pripetila, ker so se 24. dan pr. m. otroci nečimerno z vžigavnimi klinčki zraven nekega poda v Tapolči igrali; 356 hiš in druzih poslopij je pogorelo; škoda je cenjena na 200.000 gold. Naj bi hišni gospodarji in gospodinje to nevarno netílo spravljali otrokom spod rok kot mišico! — O napolitanskih zadevah ni še zmiraj nič gotovega, tolikanj več pa je govoríc. Tako na priliko se sedaj govorí, da berž, ko pridejo angležke vojne ladije pred Napolj, bo kralj s posebnim razglasom prosil Evropo za presojo in se podal v Gaeto, kjer bo obdan s 40.000 naj boljimi vojaki pričakoval konca pravde; poglavno mesto se bo izročilo varstvu policije in švajcarske armade, ki se bo uselila na gradu; vojne ladije se bojo spravile v luko in luka se bo zagradila. — Iz Španjskega se je z malo besedami novíca zvedila, da je 6. dan t. m. maršal Narvaez v Madrid prišel. Kar je kraljica 26. dan p. m. prejela od Napoleona lastnoročno pismo, v kterem ji živo priporoča, naj se nikar ne dá zapeljati po starokopitnežih, ker bi ji potem utegnila žugati velika nevarnost, spet véje bolji veter za O'Donela, kteremu je Narvaez naj mogočniši tekmec. — Spet se sliši, da je telegrafen ukaz iz Londona napotil 3 angležke parobrode in 6 ladjic s kanoni na černo morje, tudi nekoliko francozkih ladij se ima povratiti na to morje, — pravijo zato, ker pravda z rusovsko vlado zastran Kačjega otoka in Bolgrada, kterega noče odstopiti Moldavi, še ni poravnana. — Časnik „Nord" razglaša pismo turške vlade do svojih poročnikov, v kterem razlaga, da izlivi Donave v černo morje, „Delta-izlivi" imenovani, so njeni, ne pa, kakor se od drugih straní terja, da bi spadali pod kakošno drugo oblast. — V Londonu še zmiraj ropotajo za zedinjenje Moldave in Valahije v eno deržavo — Gledé na vse te okoljšine ni tedaj čuda, ako se govoríca čedalje bolj ponavlja, da rusovska vlada nasvetuje drugi shod vladnih pooblastencov v Parizu, v kterem naj se rešijo vse še ne dogotovljene homatije. — Car Aleksander je 4. dan t. m. prišel nazaj v Petrograd, obhajaje slovesen uhod. — Iz Waatlanda v Švajci se sliši, da tako zlo pomanjkuje učiteljev v ljudskih šolah, da veliko šol zapertih stojí. Čez 100 učiteljev, ki pri šolstvu niso mogli zavolj slabe plače in dragine živeti, je zapustilo učiteljski stan in se v službo k železnicam in drugam podalo, kjer lože izhajajo. — Naj večja dosihmal znana tiskarna mašina je v neki bukvotiskarnici v Filadelfii v Ameriki; ima 12 valjarjev (cilindrov), s kterimi vsako uro natisne 60.000 pol, tedaj v eni minuti 1000. — Tako pravijo Amerikanci; ali je resnica, bi ne hotli glave staviti. — Če bi po glavi nekega francozkega štatistikarja šlo, bi se mogle tudi vse muhe pokončati, da bi se cena sladkorja (cukra) znižala. „Muha — pravi ta štatistikar — je vsa mertva na sladkor in — ne vémo kako je ta mož vse muhe na Francozkem soštel! — polížejo čez 52.347 kilogramov cukra na leto".

Rožica v dolini.

Rožica vesela
V dolíni je cvetéla,
Zibala v vetru se.

'Z ula pribučala
Bučelica je mala,
Méd vzela roži je.

Rožica vesela
Je veneti začela,
Obesila glavo.

Solnce spet je vstalo,
Čez dol in log sijalo,
Studenec vrel glasno.

Rožica pa véla
Ni bila več vesela
Vse svoje žive dní.

'Z ula pribučale
Bučele, se smejale
Ubogi rožici!

*) „Fianona" iz talijanskega „figlia e nona", to je, hčí in babica, ktere dvé podobi le samo z glavama se še dandanašnji vidite na nekem starem zalizanem kamnu, ki je zunaj mestica na mesnici v zid vzídan; skušal sem že večkrat spodej izklesane čerke posneti, pa ne vém, ali bo šlo ali ne. To mora silo stara stvar bíti. Je pa Plomin malo mestice s ces. pošto, 4 ure od Pazina proti Reki, četert ure zgoraj morja in njegove luke. Pis.

Odgovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.